

Tolstoy Vakfı ve Türkiye'deki Faaliyetleri

Sinan Kıyaç*

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada Tolstoy Vakfı ve Türkiye'deki faaliyetleri ele alınmaktadır. Vakıf yürüttüğü faaliyetler nedeniyle Soğuk Savaş'ın hemen başında ABD ile SSCB ilişkilerinin kırılmasında rol oynamıştır. Soğuk Savaş sürecinde etkin rol üstlenen vakıf, sivil toplum kuruluşlarının güvenlik merkezli süreçte nasıl etkin rol üstlendiğini göstermektedir. Ünlü yazar Lev N. Tolstoy'un kızı Aleksandra Tolstoy tarafından kurulan Tolstoy Vakfı, kuruluşundan itibaren dünyanın birçok yerinde yardım faaliyetleri yürütmüştür. Kuruluş amacı Rus mültecilere yardım etmek olan vakıf, İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren dünyanın birçok yerinde savaştan etkilenmiş insanlara yardım etmiştir. Bu insanların bir kısmının ABD'ye gitmesini sağlamıştır. Soğuk Savaş yıllarında Avrupa'da, Asya'da ve Güney Amerika'da yürüttüğü faaliyetler ile dikkat çeken vakfın bu süreçte en büyük destekçisi ABD Hükümeti olmuştur. Bu destek ile Soğuk Savaş yıllarında ABD'nin SSCB karşısında yürüttüğü mücadelenin bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'de uzun yıllardır yaşamlarını sürdüren Malakanlar ve Don Kazakları evlenememelerinden ötürü göç etmeye karar vermişlerdi. Bu karar sonrasında Tolstoy Vakfı yetkilileri Türkiye'ye gelerek bu toplulukları başta ABD olmak üzere Batı Bloku ülkelerine gitmeleri için ikna etmeye çalışmışlardır. SSCB yetkilileri toplulukların anavatanlarına dönmeleri için sürdürdükleri faaliyetler nedeniyle Tolstoy Vakfı ile karşı karşıya gelmişlerdir. Bu süreçte Türkiye toprakları Soğuk Savaş'ın gölgesinde bir çekişmeye sahne olmuştur. Tolstoy Vakfı'nın çalışmaları sonrasında toplulukların bir kısmı ABD'ye gitmiştir. Vakıf bu faaliyetlerinde ABD kurumlarıyla ortak hareket etmiştir.

Anahtar Kelimeler

Tolstoy Vakfı, ABD, Türkiye, SSCB, Malakanlar, Don Kazakları

* Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, sinankiyanc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0148-9632.

The Tolstoy Foundation and Its Operations in Turkey

Abstract

In this study, Tolstoy Foundation and the activities in Turkey are discussed. The Foundation played a role in breaking the relations between the USA and the USSR at the very beginning of the Cold War due to its activities. The foundation, which played an active role in the Cold War, shows how non-governmental organizations played an active role in the security-centered process. Founded by Alexandra Tolstoy, daughter of the famous writer Leo N. Tolstoy, Tolstoy Foundation has carried out aid activities in many parts of the world since its establishment. The foundation, which was founded to help Russian refugees, has provided aid to war-affected people in many parts of the world since the Second World War. This enabled some of the refugees to immigrate to the USA. Drawing attention with the activities it carried out in Europe, Asia and South America during the Cold War years, the biggest supporter of the foundation has been the USA government. With this support, it became a part of the struggle of the USA against the USSR during the Cold War years. Molokans and Don Cossacks continued their long years of living in Turkey have decided to migrate because they can not be married. Tolstoy Foundation officials came to Turkey has tried to persuade them to emigrate to Western Bloc countries including the USA these communities. On the one hand, the USSR officials came face to face with the Tolstoy Foundation for the activities that the communities carry out to return to their homeland. In this process, the territory of Turkey has been the scene of a feud in the shadow of the Cold War. Some of the communities migrated to the USA after the work of the Tolstoy Foundation. Foundation acted in partnership with US official institutions in these activities.

Keywords

The Tolstoy Foundation, USA, Turkey, USSR, Molokans, Don Cossacks

Extended Abstract

After the October Revolution, clashes took place between many intellectuals and Bolsheviks in Russia. Many intellectuals had their share from the developments in the country. One of the names who experienced this conflict was Alexandra (Sasha Lvovna Tolstaya) Tolstoy, daughter of famous writer Leo Nikolayevich Tolstoy. Tolstoy, who was a volunteer nurse in the Tsarist Russian army during the First World War, stood against the Bolsheviks after the October Revolution. Therefore, he had been investigated many times. After the October Revolution, Alexandra Tolstoy, who had problems with the new administration, was detained five times by CHEKA (All-Russian Extraordinary -or Emergency- Commission for Combating Counter-Revolution and Sabotage) and sentenced to one year in prison for hosting White Russian meetings in her home in Moscow. Realizing that he could not stay in Russia after completing his sentence, Alexandra Tolstoy received permission to go to Tokyo in 1929. Tolstoy, who worked as a teacher in Tokyo for two years, went to the USA in 1931.

Alexandra Tolstoy lived in very difficult conditions in the USA. Having to work in many different jobs, Tolstoy's fate changed after his encounter with Tatiana Schaufuss. After the political developments in Russia, Tatiana Schaufuss realized her dream of working for Russian refugees Alexandra Tolstoy had benefited from her research on refugees. Tatiana Schaufuss was conducting research on Russian refugees and working for her to find a place in the US public opinion. His research constituted the goal of the Tolstoy Foundation. The name Alexandra Tolstoy became famous not because she was the daughter of the famous writer, but thanks to the Tolstoy Foundation she founded. In the establishment of the Tolstoy Foundation, Tatiana Schaufuss contributed greatly in addition to Alexandra Tolstoy. Tatiana Schaufuss personally led the activities of the foundation in many parts of the world. After the death of Alexandra Tolstoy, she continued to be the president of the foundation until her death.

The foundation was established in 1939 with a \$ 25 budget to help Russian refugees. Among its founders were US Presidents Herbert Hoover (Honorary President), Sophie Panina, Tatiana Schaufuss, Alexandra Graeves, Regina Kelley, Stella MacNaughten, Alexis Wiren, Serge Gagarin, Valerian Graeves, Andrey Maximov, Boris Sergievsky and former Russian ambassador Boris Bakhmetieff Alexandra Tolstoy, by naming the foundation the name of the famous writer Tolstoy, prevented prejudice in the people he would help in addition to keeping his name alive. The name of the famous writer and the efforts of Alexandra Tolstoy enabled the foundation to grow rapidly and become active in many parts of the world. Alexandra Tolstoy, who devoted her life to the foundation, passed away on September 26, 1979 at the age of 95 at the nursing home of the Tolstoy Foundation in NY Valley.

The Tolstoy Foundation made a name for itself in a short time, despite its limited budget and limited network of activities. The US press showed great interest in the foundation. This interest enabled the foundation to be recognized by a wide range of people. Aid to Russian prisoners in Finland during the Second World War was the foundation's first activity. He helped refugees fleeing Nazi Germany. During the war years, it delivered aid to people affected by war in various parts of Europe. The foundation came to the fore with the new world order that emerged after the Second World War. The alliance of the USA and the USSR had ended with the end of the war. The blocks world led by the USA and the USSR had entered a new war period. During the Cold War, the USA and the USSR used all their trumps against the opposing block. While the USSR used all the means of the state to spread communism, the USA tried to prevent the USSR with official and unofficial organizations. The Tolstoy Foundation also fought on behalf of the United States during the Cold War years.

In addition to donations, the Tolstoy Foundation received its main support from the US Government and institutions. In return for this support, the Tolstoy Foundation has been turned into one of the propaganda tools. Alexandra Tolstoy had nothing to do in the face of this transformation, as she needed this support for the foundation to continue its activities. The Tolstoy Foundation, which has a field of activity in many parts of the world, expanded its area of influence as it strengthened its financial structure. Some time between Molokans sometimes between Lebanon and Don Cossacks in Turkey, sometimes some time in the Far East among Turkish refugees remaining from the Second World War in Germany who had also operating in South America. One of the Foundation's areas of activity that are subject to research and attention has also been Turkey.

The foundation of US operations in Turkey was not new. Since the establishment of the country, the Rockefeller Foundation and Ford Foundation have provided support in education, agriculture, and scientific fields in the country. With the scholarships given by these foundations, many names were educated in the USA. However, the field of activity of the Tolstoy Foundation was extremely different. Molokans and Don Cossacks lived for many years in Turkey had agreed to marry because they can not migrate on religious obstacles. Since they were forbidden to marry up to seven navels, almost everyone in the community had been related to each other. To solve the problem, giving permission to marry for five generations was not a solution. The community decided to migrate onto it never happened due to diplomatic tensions between Turkey and the USSR. With changes taking place in the USSR after Stalin's call to return to the territory of Russian refugees had found an echo in Turkey. The decision with the beginning of the normalization of diplomatic relations between the USSR and Turkey came to the agenda once again. With the territory of Turkey decided to migrate to the US and the USSR was the scene of strife. Embassy officials of the USSR, the Tolstoy Foundation officials on behalf of the United States, operated between communities. Turkish officials supported the activities of the Tolstoy Foundation despite the appearance of an impartial attitude after the failed efforts to discourage the communities from this decision. Turkish officials encouraged these communities to migrate to Western Bloc countries. For this reason, the USSR officials carried out their activities secretly, while the Tolstoy Foundation carried out their activities openly. Tatiana Schaufuss, the vice president of the Tolstoy Foundation to immigrate communities to the United States, has visited the communities many times and conducted the activities in person. Don Cossacks living in Manyas and Molokans living in Kars had a cold minded immigration to the USA or another Western Bloc country. However, Don Cossacks living in Akshehir responded positively to Tatiana Schaufuss's call. Geneva-based ICEM (Integration Committee of European Migration) and WCH (World Council of

Chruches) supported Tolstoy Foundation in this process. The USSR and the Tolstoy Foundation had confronted many times over an eight-month period in 1961-1962. The Tolstoy Foundation has managed to immigrate some of the communities to the USA.

The research starts with information about the establishment and activities of the Tolstoy Foundation. The Foundation's short time in how he grew up and has extended its field of activity, the question of carrying out what activities in Turkey, CIA, FBI, USA as well as research works of primary sources with the Ministry of Foreign Affairs Archives responds in the light. In this process, its connections with USA institutions are specified. It is seen that the Tolstoy Foundation, which played an important role in the tense environment of the Cold War, caused ruptures in the US-USSR relations. The foundation, which is supported by the USA, has been closely followed by the FBI (The Federal Bureau of Investigation), and not only the refugees but also the foundation employees have been closely followed. The foundation has established close relationships with the CIA (Central Intelligence Agency) and the FBI throughout its activities. The CIA reached out to many communities through the foundation's activities, and sometimes operated through these names. The FBI, on the other hand, closely followed the refugees immigrated to the USA, as well as the executives of the foundation. In this context, foundations operating in Turkey, after Molokans and Don Cossack migration decision has spent great efforts to emigrate to the United States. As a result of this effort, some of these communities migrated to the USA, despite all the efforts of the USSR.

Giriş

Ekim Devrimi sonrasında Rusya'da birçok aydın ile Bolşevikler arasında çatışma meydana gelmişti. Ülkede yaşanan gelişmelerden birçok aydın nasibini almıştı. Bu çatışmayı yaşayan isimlerden birisi de ünlü yazar Lev Nikolayeviç Tolstoy'un kızı Aleksandra (Sasha Lvovna Tolstaya) Tolstoy'du. Birinci Dünya Savaşı'nda Çarlık Rusya Ordusu'nda gönüllü hemşirelik yapan Tolstoy, Ekim Devrimi sonrasında Bolşevikler'in karşısında yer almıştı. Bu nedenle hakkında birçok kez soruşturma açılmıştı. Ekim Devrimi sonrasında yeni yönetimle sorunlar yaşayan Aleksandra Tolstoy beş kez ÇEKA¹ tarafından gözaltına alınmış, Moskova'daki evinde Beyaz Rusların toplandığı gerekçesiyle bir yıl hapis cezasına çarptırılmıştı. Cezasını tamamladıktan sonra Rusya'da kalamayacağını anlayan Aleksandra Tolstoy, 1929 yılında Tokyo'ya gitmek için izin almıştır. Tokyo'da iki yıl öğretmenlik yapan Tolstoy, 1931 tarihinde ABD'ye gitmiştir (Tolstoy, 1981; Shenker, 1974: 76).

Aleksandra Tolstoy'un ABD'deki ilk yılları son derece zor geçmiştir. Birçok farklı işte çalışmak zorunda kalan Tolstoy'un kaderi Tatiana Schaufuss ile karşılaşması sonrasında değişmişti. Rusya'da yaşanan siyasi gelişmeler sonrasında Rus mülteciler için çalışma hayalini Tatiana Schaufuss ile hayata geçirmiştir. Aleksandra Tolstoy onun mülteciler hakkında araştırmalarından faydalanmıştı. Tatiana Schaufuss, Rus mülteciler üzerine araştırmalar yapmakta ve ABD kamuoyunda yer bulması için çalışmaktaydı. Onun bu araştırmaları Tolstoy Vakfı'nın amacını oluşturmuştu (Schaufuss, 1939). Aleksandra Tolstoy ismi ünlü yazarın kızı olmasından değil kurduğu Tolstoy Vakfı sayesinde ünlenmişti. Tolstoy Vakfı'nın kuruluşunda Aleksandra Tolstoy'un yanı sıra Tatiana Schaufuss'un büyük katkısı olmuştur. Tatiana Schaufuss vakfın dünyanın birçok yerinde faaliyetlerini bizzat yönetmiştir. Aleksandra Tolstoy'un ölümü sonrasında vakfın başkanlık görevini ölümüne kadar yürütmüştür.

Vakıf, 1939 yılında Rus mültecilere yardım için 25 dolarlık bütçe ile kurulmuştu. Aleksandra Tolstoy, vakfa ünlü yazar Tolstoy'un ismini vermesi ile onun ismini yaşatmasının yanında yardım edeceği insanlarda ön yargı oluşmasını engellemişti. Ünlü yazarın ismi ve Aleksandra Tolstoy'un gayreti kısa sürede vakfın hızla büyümesini, dünyanın birçok yerinde faaliyet gösterir hale

1 Bolşevik Devrimi sonrasında (1917-1922) gizli polis teşkilatıdır.

gelmesini sağlamıştı. Hayatını vakfa adayan Aleksandra Tolstoy, NY Valley'da Tolstoy Vakfı'na ait Huzurevinde 95 yaşında, 26 Eylül 1979 tarihinde, hayatını kaybetmiştir (Schumacher, 1979: 27).

Tolstoy Vakfı, kısıtlı bütçesine ve sınırlı faaliyet ağına sahip olmasına karşın kısa sürede adını duyurmuştu. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Finlandiya'daki Rus esirlere yardımı vakfın ilk faaliyetiydi. Nazi Almanyası'ndan kaçan mültecilere yardım etmişti. Savaş yıllarında Avrupa'nın çeşitli yerlerinde savaştan etkilenmiş insanlara yardım ulaştırmıştı. Vakfın ön plana çıkması İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan yeni dünya düzeni ile oldu. ABD ile SSCB ittifakı, savaşın bitimi ile sona ermişti. ABD ve SSCB'nin başını çektiği iki kutuplu dünya yeni bir savaş sürecine girmişti. Soğuk Savaş sürecinde ABD ve SSCB ellerindeki tüm kozları karşı blokun aleyhine kullanmışlardı. SSCB komünizmi yaymak için devletin tüm imkânlarını kullanırken, ABD kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile SSCB'yi engellemeye çalışmıştır. Tolstoy Vakfı da ABD adına Soğuk Savaş yıllarında mücadele etmiştir (Tolstoy, 1981: 400).

Tolstoy Vakfı yardım ve bağışların yanı sıra asıl desteği ABD Hükümeti ve kurumlarından almaktaydı. Bu destek karşılığında Tolstoy Vakfı propaganda araçlarından birisi haline getirilmiştir. Aleksandra Tolstoy'un, vakfın faaliyetlerini sürdürmesi için bu desteğe muhtaç olduğundan bu dönüşüm karşısında yapacağı birşey yoktu. Dünyanın birçok yerinde faaliyet alanı bulan Tolstoy Vakfı, finansal yapısını güçlendirdikçe etki alanını da genişletmiştir. Kimi zaman Türkiye'de Malakanlar ve Don Kazakları arasında kimi zaman Lübnan'da Çerkezler arasında, kimi zaman Almanya'da İkinci Dünya Savaşı'ndan kalan Türk mülteciler arasında, kimi zamanda Uzakdoğu'da ve Güney Amerika'da faaliyet yürütmüştü. Vakfın araştırmaya konu olan ve dikkat çeken faaliyet alanlarından birisi de Türkiye olmuştur.

ABD'li vakıfların Türkiye'de faaliyet göstermesi yeni değildi. Ülkenin kuruluşundan itibaren Rockefeller Vakfı ve Ford Vakfı ülkedeki eğitim, tarım ve bilimsel alanlarda destek vermişti. Bu vakıfların verdiği burslar ile birçok isim ABD'de eğitim görmüştü. Ancak Tolstoy Vakfı'nın faaliyet alanı son derece farklıydı. Türkiye'de uzun yıllardır yaşayan Malakanlar ve Don Kazakları dini engeller nedeniyle evlenememeleri üzerine göç kararı almışlardı. Yedi göbeğe kadar evlenmeleri yasak olduğundan geçen süreçte toplulukta neredeyse herkes birbirinin akrabası olmuştu. Sorunun çözümü için beş kuşak evlenebilme izni getirilmesi de çözüm olmamıştı. Stalin sonrasında SSCB'de yaşanan değişim ile Rus mültecilerin topraklarına dönüş çağrısı Türkiye'de de yankı bulmuştu. Göç kararı ile Türkiye toprakları ABD ve SSCB çekişmesine sahne olmuştu. SSCB'nin elçilik yetkilileri ve ABD adına Tolstoy Vakfı görevlileri topluluklar arasında faaliyet yürütmüşlerdi. Türkiye'nin Soğuk Savaş'taki Batı yanlısı politikası nedeniyle SSCB faaliyetlerini gizli, Tolstoy Vakfı ise açıktan yürütmüştü. Toplulukları ABD'ye götürmek için Tolstoy Vakfı'nın

ikinci başkanı Tatiana Schaufuss birçok kez toplulukları ziyaret etmiş ve faaliyetleri bizzat yürümüşü. Cenevre merkezli ICEM (Integration Committee of European Migration) ve WCH (World Council of Churches), Tolstoy Vakfı'na bu süreçte destek vermişti. SSCB ve Tolstoy Vakfı 1961-1962 yıllarında sekiz aylık bir sürede birçok kez karşı karşıya gelmişti. Tolstoy Vakfı toplulukların bir kısmını ABD'ye götürmeyi başarmıştı (Fındıkoğlu, 1963: 65-66).

Bu çalışma Tolstoy Vakfı'nın kuruluşu ve faaliyetleri hakkında bilgilerle başlamaktadır. Vakfın kısa sürede nasıl büyüdüğü ve faaliyet alanını genişlettiği, Türkiye'de hangi faaliyetleri yürüttüğü sorularına CIA, FBI, ABD Dışişleri Bakanlığı Arşivleri ile birinci el kaynakların yanı sıra araştırma eserleri ışığında cevap verilmektedir. Soğuk Savaş'ın gergin ortamında önemli bir rol üstlenen Tolstoy Vakfı'nın ABD-SSCB ilişkilerinde kırılmalara neden olduğu görülmektedir. ABD'nin desteklediği vakıf, FBI (The Federal Bureau of Investigation-Federal Soruşturma Bürosu) tarafından sadece ülkeye göç etmiş mülteciler değil vakıf çalışanları da yakından takip edilmiştir. Vakıf faaliyetleri boyunca CIA (Central Intelligence Agency-ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı) ile yakın ilişki kurmuştur. CIA, vakfın faaliyetleri aracılığıyla birçok topluluğa ulaşmış ve kimi zaman bu isimler üzerinden faaliyet yürütmüştü.

Tolstoy Vakfı

Tolstoy Vakfı, 15 Nisan 1939 tarihinde² Aleksandra Tolstoy tarafından, Rus mültecilere yardım amacıyla kurulmuştur. Kurucuları arasında, ABD Başkanlarından Herbert Hoover (Onursal Başkan), Sophie Panina, Tatiana Schaufuss, Aleksandra Graeves, Regina Kelley, Stella MacNaughten, Aleksis Wiren, Serge Gagarin, Valerian Graeves, Andrey Maximov, Boris Sergievsky ve eski Rus büyükelçi Boris Bakhmetieff yer almıştı (Tolstoy, 1981: 397; Anderson, 1958: 60). St. Sergius Ortodoks Kilisesi'nde faaliyetine başlayan Tolstoy Vakfı bir süre sonra New York'ta kiralık bir odaya taşınmıştı. Bu küçük odada faaliyetlerini sürdürmenin zorluğu nedeniyle mültecilerin belirli bir süre yaşayabilecekleri, eğitim ve sağlık hizmetlerini karşılayacak arazi aramışlardı. Aleksandra Tolstoy ve Tatiana Schaufuss birçok araziye bakmış, ancak pahalı ya da yetersiz olması nedeniyle vazgeçmişlerdi. Nihayet New York yakınlarında Mary Stillman Harkness'a (Harkness Vakfı'na) ait Reed Çiftliği bulunmuştu. Çiftlikte hastane ve üniversite binaları bulunmaktaydı. Çiftlik, Harkness Vakfı'nın kurucusu Mary Stillman Harkness tarafından vakfa bağışlanmıştı. Reed Çiftliği'nin bağışlanması sonrasında Tolstoy Vakfı faaliyetlerini buradan yürütmüştür. The New York Times gazetesi 7 Temmuz 1941 tarihinde yetmiş dönümlük Reed Çiftliği'nin vakıf aracılığıyla ABD'ye göç eden mültecilerin yaşayabileceği, bir kültür merkezi olarak açıldığını duyurmuştu (The New York, 1941: 9). Aleksandra Tolstoy anılarında Reed Çiftliği'nin bağışlanmasını

2 Tolstoy Vakfı'nın kuruluş tarihi 26 Nisan 1939 olarak da verilmektedir.

şöyle ifade etmiştir: “Ofiste çalıştığım bir gün telefon çaldı. Telefonda Harkness Vakfı’nın yöneticisi vardı. Bana vakıf (Tolstoy Vakfı) ile ilgili sorular sordu. Birkaç gün sonra Mary Stillman Harkness arayıp Reed Çiftliği’ni Tolstoy Vakfı’na bağışlamaya karar verdiğini söyledi.” Reed Çiftliği, Tolstoy Vakfı’nın faaliyetleri için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Günümüzde de vakfa hizmet veren çiftlikte ABD’ye göç eden mültecilerin bir süre kalabilecekleri birçok tesisin yanı sıra kütüphane, kültür merkezi ve okul bulunmaktadır (Tolstoy, 1981: 402-403).

Tolstoy Vakfı’nın gelir kaynağının bir kısmını her ne kadar bağışlar oluştursa da en büyük destekçisi ABD Hükümeti olmuştur. Vakfın programlarında ABD’nin önemli isimlerinin yer alması bu desteğin göstergesiydi. Türkiye’den giden mültecileri karşılayanlar arasında vakıf görevlilerinin yanı sıra ABD Meclis üyelerinin ve Robert Kennedy’nin de bulunması buna örnektir. ABD Hükümeti’nin yanı sıra Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği tarafından desteklenen Tolstoy Vakfı kısa sürede Avrupa’da, Güney Amerika’da ve Kanada’da temsilcilikler açmıştı. Vakıf, Güney Amerika’da bulunan ve Çarlık Rusya döneminde buraya göç etmiş olan “eski inananlar (old believers)” ile temas kurmuşlardı. Tolstoy Vakfı, başta Rus mültecileri olmak üzere, Kalmuklar, Tibet, Uganda ve Macaristan’daki mültecilere yardım etmiştir. Macaristan’ın 1956 yılında SSCB tarafından işgal edilmesinde Tolstoy Vakfı buradaki mültecilerin bir kısmının ABD’ye gitmesini sağlamıştır (Tolstoy, 1981: 413-415; The New York Times, 1956a: 9; Rusk, 1956: 8; The New York Times, 1956b: 30; Kneeland, 1975a: 1; Kneeland, 1975b: 16). The New York Times gazetesi 26 Eylül 1955 tarihli haberinde Tolstoy Vakfı’nın ülkeye taşıdığı mültecileri gündeme getirerek sayının toplamda 12.800 ulaştığını belirtmiştir (The New York, 1955: 23).

Lev N. Tolstoy’un doğumunun 120. yılı dolayısıyla Tolstoy Vakfı tarafından basılan kitapçığın kapağında “Totalitarizmin Kurbanlarına Yardım (Help the Victims of Totalitarianism)” sloganı yer almıştır. İkinci sayfasında vakfın amacı “İhtiyacı olan Ruslara yardım etmek ve Rus kültürünün geleneklerini SSCB sınırları dışında sürdürmek” olarak ifade edilmiştir. Tolstoy Vakfı’nın, uluslararası yardım örgütleri³ tarafından desteklendiğine vurgu yapılmıştı. Kitapçıkta bir ABD’li subayın, “yerinden edilmiş Rusların özgürlüğüne düşkün, politik olarak muhalif duruşları ve ABD için faydalı olacağı” sözlerine yer verilmişti. Kitapçıkta vurgu yapılan bir başka hususta bağışlardı. Vakıf faaliyetlerinin sürdürülmesinde bağışların önemi vurgulanmış ve 250.000 doların acil ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Alınan her bağışın özenle harcandığı şu ifadelerle belirtilmiştir: “Mevcut faaliyetlere devam etmek, mülteci akışını sağlamak ve mültecileri bu ülkenin iyi vatandaşları olması için hazırlamak.”

3 Tolstoy Vakfı’nı destekleyen uluslararası yardım kuruluşları: National Information Bureau, American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service, Inc., CARE (Cooperative for American Remittances to Europe.), The Advisory Committee on Voluntary Foreign Aid of the United States Government.

Bunun yanı sıra kitapçıkta üyelik ücretleri de belirtilmiştir. Vakfın üyelik aidatları niteliğe göre 3, 10,25,100 dolar olarak belirlenmiştir (FBI, 10267).

Tolstoy Vakfı, ABD kurumları ile ilişkilerine son derece önem vermişti. Kitapçıkta ABD'li subayın sözlerine yer verilmesi ve "Amerikanizm" ifadesine vurgu yapılması bunun bir göstergesiydi. Ancak ABD'li kurumların Tolstoy Vakfı'na tutumları farklılık göstermişti. CIA ve hükümetin desteklediği vakıf, FBI tarafından uzun süre şüphayla yaklaşılmış ve sıkı bir şekilde kontrol edilmişti. Soğuk Savaş yıllarında ABD topraklarına mülteci göçü FBI'nın sıkı kontrolü ile gerçekleşmişti. Aleksandra Tolstoy, kurumların desteğini devam ettirmek ve FBI'nın kaygılarını ortadan kaldırmak için yoğun çaba göstermişti. Bu kapsamda Aleksandra Tolstoy kurumlarla ve ülkenin önde gelen isimleriyle ilişkilerini güçlendirmeyi sürdürmüştür. FBI arşiv belgelerine göre Aleksandra Tolstoy hakkında farklı tarihlerde güvenlik soruşturmaları yapılmıştır. Aleksandra Tolstoy'un Sovyet ajanı olabileceği iddiaları üzerine kapsamlı soruşturmalar yürütülmüştür. Soruşturmalarda Aleksandra Tolstoy'un her ne kadar Bolşevik yönetimi ile çatışma yaşamış ve bir yıl tutuklu kalmışsa da, SSCB ile bağlantısının olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Aleksandra Tolstoy'un yanı sıra vakfın başkan yardımcısı Tatiana Schaufuss hakkında da FBI'nın güvenlik soruşturması yaptığı belgelerden anlaşılmaktadır. Bu durum vakfın her ne kadar CIA ve hükümet tarafından desteklense de FBI tarafından sürekli kontrol ve takip edildiğini göstermektedir. Böylece Soğuk Savaş sürecinde yaşanabilecek güvenlik zafiyetinin önüne geçilmiştir (FBI, 10264; FBI, 10260; FBI, 10262).

FBI vakfın büyümesini de yakından takip etmiştir. Vakfın, Los Angeles ve San Francisco'da temsilcilikler açması sonrasında FBI, burada görev alacak isimler hakkında güvenlik soruşturması yapmıştır (FBI, 10268). FBI'nın üzerinde durduğu bir başka konu ise vakıf aracılığıyla ülkeye gelen Rus mültecilerdir. SSCB ajanlarının Tolstoy Vakfı aracılığıyla ülkeye sızması ve yardım almasını engellemek amacıyla ABD'ye giden mültecileri yakın takibe almıştır. FBI bu konuda yurt dışında bulunan, özellikle Avrupa'daki, ajan ve casuslardan yardım almıştır. Bu sıkı kontrol sonuç vermiş, SSCB ajanlarının vakıf aracılığıyla ülkeye sızma planları ve onlara yardım edenler deşifre edilmiştir (FBI, 10265; FBI, 10149). Aleksandra Tolstoy, FBI ile görüşmeler yaparak gerek üyeleri hakkında gerekse mülteciler hakkında FBI'nın kaygılarını sonlandırmaya çalışmıştır. FBI, tereddütlerini bazı zamanlarda bizzat Aleksandra Tolstoy'a ulaştırmış ve bu isimler hakkında bilgi istemiştir (FBI, 10297).

Tolstoy Vakfı faaliyetleri ile ilgili bir başka kurum ise ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı, CIA'dır. CIA, vakfın faaliyetlerini desteklemiş ve kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmıştır. Vakfın faaliyet alanlarında istihbarat faaliyetleri de yürütmüştür. Deşifre olan casusların güvenli bir şekilde ABD'ye

getirilmesi için kullanılan yollardan birisi de Tolstoy Vakfı olmuştur. Bunun yanı sıra ABD'ye gelen mültecilerden istihbarat faaliyetlerinde kullanılmak üzere bilgi toplamıştır. Bunun en dikkat çeken örneklerinden birisi de vakfın Lübnan ve Suriye'deki faaliyetlerinde CIA, bu ülkelerin ordularındaki Çerkezler ile irtibata geçerek artan Sovyet etkisine karşı güç oluşturmayı amaçlamıştır. Ancak Lübnan ve Suriye ordularındaki Çerkezler bu duruma sıcak bakmamıştır (Chester, 1996: 98).

ABD'nin Tolstoy Vakfı hakkında yardımlarının bir başka nedeni ise 5 Ocak 1952 tarihinde Psychological Strategy Board tarafından hazırlanan "Inventory of Resources Presently Available for Psychological Operations Planing" başlıklı belgesinde ortaya konulmuştur. Belgede ABD'nin SSCB karşısında çok yönlü bir mücadele içerisinde olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda sadece devlet kuruluşları değil, devletinde desteklediği kuruluşların da bu mücadelede etkin bir rol üstlendiğinin altı çizilmiştir. Belgede ABD, Tolstoy Vakfı'nı bu mücadelenin bir parçası olarak göstermiştir (CIA, 1953; CIA, 1948).

Aleksandra Tolstoy, vakfın faaliyetlerini yürütebilmek için yoğun çaba göstermiştir. Soğuk Savaş'ın gölgesinde yardım faaliyetlerinin resmi kurumlar ile bağlantı kurulmadan ve onların izni olmadan yapılamayacağını bilen Aleksandra Tolstoy, yürütülen faaliyetlere göz yummak zorunda kalmıştır. Çünkü finansal desteğin yanı sıra bürokratik işlemlerin de sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Tolstoy, yetkililer ile yakın ilişkisini devam ettirerek ABD topraklarına giden Rus mülteciler için bürokratik zorlukları ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Tolstoy bu nedenle ABD'li birçok yetkiliye yardım sağlamak ve bürokratik kolaylık için mektup yazmıştır. CIA başkanı Allen Dulles'e gönderdiği mektupta finansal sıkıntıların yanı sıra güvenlik açısından doğabilecek engellemelere karşı yardım istemiştir. Allen Dulles ise Tolstoy Vakfı'nın faaliyetlerini desteklediğinin altını çizmiştir (CIA, 1959a). Aleksandra Tolstoy, Allen Dulles'e gönderdiği bir başka mektupta 20 Kasım 1960 tarihinin Lev N. Tolstoy'un ölümünün 50. yılı olduğundan SSCB'nin bu önemli tarihi bir propaganda malzemesi olarak kullanabileceği kaygısını belirtmiştir. Bu nedenle 1960 yılında "Champion of Liberty" pul serisinin çıkarılması için destek istemiştir. Allen Dulles ise 18 Şubat 1959 tarihinde gönderdiği cevap mektubunda Aleksandra Tolstoy'un destek isteğine olumlu yanıt vermiştir (CIA, 1959b).

SSCB ve ABD İlişkilerinde Tolstoy Vakfı

Tolstoy Vakfı, SSCB ile ABD ilişkilerinde Soğuk Savaş'ın hemen başında yaşanan krizlerden birisidir. Vakıf, Rus mültecilere yönelik faaliyetlerinin yanı sıra ABD'de yaşayan Ruslardan SSCB'ye dönmek isteyenleri engellemeye çalışmıştır. Vakfın faaliyetleri kısa sürede SSCB'nin tepkisini çekmiştir. Vakfın

Rus mültecilere yönelik faaliyetler, SSCB ile ABD'yi karşı karşıya getirmiştir. Bunun üzerine SSCB, ABD'den vakfın faaliyetlerine son verilmesini istemişti. ABD, faaliyetlerin yasal olduğunu belirterek isteği reddetmişti. ABD'nin reddetmesi iki ülke arasındaki diplomatik krize neden olmuştur. Diplomatik kriz iki ülkenin karşılıklı bazı temsilciliklerini kapatması ile neticelenmiştir. Bu durum ABD'nin Tolstoy Vakfı faaliyetlerine ne kadar önem verdiğinin bir başka göstergesidir (FRUS, 1948a).

Tolstoy Vakfı, ABD'de çeşitli görevlerde bulunan ve SSCB vatandaşlığı devam eden Ruslarla iletişime geçerek, onların ABD'de yaşamlarına devam etmeleri konusunda ikna etmeye çalışmıştır. SSCB'ye dönme kararı alanları vazgeçirmek için yoğun çaba gösteren vakıf, ikna edemediği bazı isimleri alıkoymuştu. SSCB Başkonsolosluğu'na giden bir mektupla vakfın bu faaliyetleri gün yüzüne çıkmıştır. 6 Ağustos 1948 tarihinde SSCB'nin New York Başkonsolosu Y. M. Lomakin, Oksana Stepanovna Kasenkina'dan bir mektup almıştı. Mektupta Kasenkina, Tolstoy Vakfı'na ait Reed Çiftliği'nde zorla tutulduğunu belirtmişti. Lomakin, bir gün sonra mektupta belirtilen adrese gitmiş ve Kasenkina'nın kurtulmasını sağlamıştı. Bu süreçte Aleksandra Tolstoy, Kasenkina'nın çiftlikte kalması için çaba gösterse de başarılı olamamıştı. Kasenkina'nın ifadelerine göre; Tolstoy Vakfı, SSCB'ye dönmek isteyen Rus vatandaşlarını kararlarından vazgeçirmeye çalışmıştı. İkna edilemeyenlerin zorla Reed Çiftliği'ne götürüldüğünü, hatta bazılarının kalmaları için uyuşturucu verildiğini iddia etmiştir. Kasenkina, Aleksandra Tolstoy'un kendisinden SSCB aleyhine yazılar yazması teklifini reddettiğini ifade etmişti. Kasenkina'nın bu ifadeleri ABD'deki SSCB yetkililerini harekete geçirmişti. SSCB, FBI'yı ABD'de yaşayan SSCB vatandaşlarına yönelik faaliyetlerinde Tolstoy Vakfı'na destek vermekle suçlamıştı. Kasenkina düzenlediği basın toplantısında, kaçırılarak Reed Çiftliği'ne götürüldüğünü ve burada zorla tutulduğunu belirtmiştir. SSCB'ye gitmeye karar vermesine karşın Tolstoy Vakfı çalışanları tarafından engellendiğini ifade etmiştir. Kasenkina, SSCB'ye dönmek isteyen Samarin ailesinin de zorla vakfın başka bir adresinde alıkonulduğunu iddia etmiştir. SSCB'nin ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği protestoya karşı FBI, 9 Ağustos 1948 tarihinde olay ile ilgili raporunu ABD Dışişleri Bakanlığı'na göndermişti. FBI raporunda kısaca iddia edildiği gibi bir zor kullanma tespit edilmediği belirtmiş ve iddiaları reddetmiştir. Mikhail Ivanovich Samarin'in kendileriyle irtibat kurduğunu ve yapılan görüşmede kendisinin zorla tutulmadığını açık bir şekilde ifade etmesi üzerine 8 Ağustos 1948 tarihinde saat 05:20'de kendi isteğiyle FBI bürosundan ayrıldığını ifade etmiştir (FRUS, 1948b).

SSCB Büyükelçiliği tarafından 9 Ağustos 1948 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderilen yazıda SSCB vatandaşları Oksana Stepanovna Kasenkina, Mikhail Ivanovich Samarin ve eşi Klavdia Mikhailovna Samarin ile çocukları Tatiana, Elena ve Vladimir'in 31 Temmuz 1948 tarihinde SSCB'ye dönüş için

tüm işlemlerini tamamlamış ve eşyalarını “Pobeda” gemisine göndermiş olmalarına karşın binmediklerini belirtilmişti. 9 Ağustos tarihinde basında Kasenkina'nın yanı sıra kaybolan diğer SSCB vatandaşlarının Tolstoy Vakfı yetkilileri tarafından kaçırıldığı, bir süre vakfa ait çiftlikte tutulduğu, sonrasında FBI'ya teslim edildiği haberleri yer almıştı. Tolstoy Vakfı'nın ABD'deki SSCB vatandaşlarına karşı yürüttüğü bu faaliyetler, SSCB Büyükelçiliği tarafından sert bir dille eleştirilmiş ve ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan vakfın faaliyetlerinin durdurulması istenmiştir (FRUS, 1948c; Feinberg, 1948a: 1; The New York Times, 1948: 1; Feinberg, 1948b: 1; Woodspecial, 1948: 1).

ABD Dışişleri Bakanlığı, 9 Ağustos 1948 (No 143) ile 14 Ağustos 1948 (No 148) tarihli yazılarında, iddiaların tamamen asılsız olduğunu Mikhail Ivanovich Samarin ve Oksana Stepanovna Kasenkina'nın SSCB topraklarına gitmek üzere zorla kaçırılmadıklarını, tam aksine ABD'den ayrılmak istemediklerini belirtmiştir. Tolstoy Vakfı'nın ABD'deki SSCB vatandaşlarına yönelik faaliyetlerinin yasal ve gönüllülük ilkelerine göre yapıldığına vurgu yapılmıştır (FRUS, 1948d). SSCB'nin cevabı sert olmuştur. Tolstoy Vakfı'nın FBI destekli faaliyetlerinin gerçekliği ile ilgili birçok belge sunulmasına karşın ABD Dışişleri Bakanlığı'nın cevabının son derece zayıf kaldığı ifade edilmiştir. Bunun üzerine SSCB, New York ve San Francisco'daki konsolosluklarını kapatma kararı almıştır. Karşılık ilkesi olarak Vladivostok'taki ABD Konsolosluğu'nun kapatılması istenmiştir. Bunun yanı sıra Leningrad'da ABD tarafından açılması planlanan konsolosluğunda bu kapsamda faaliyete geçmemesi gerektiği ifade edilmiştir (FRUS, 1948e; FRUS, 1948f; CIA, 1948).

Tolstoy Vakfı Faaliyetleri

Tolstoy Vakfı faaliyetleri iki şekilde gerçekleşmişti. İlki dünyanın birçok yerindeki mültecilere buldukları yerlerde yardım sağlanmıştır. Bu yardımlar yiyecek ve giyecek şeklinde yapılmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı'nda SSCB ile Finlandiya arasında geçen Kış Savaşı (Winter War) sonrasında Finlandiya'daki Rus esirlere yiyecek ve giyecek yardımı ilk faaliyeydi. Savaş sürecinde Nazilerden kaçan mültecilere yardım faaliyetleri yürütmüşlerdi. Savaşın hemen sonrasında Almanya'da mültecilere yardım etmişlerdi. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'ya esir düşmüş ve lejyoner olarak SSCB'ye karşı savaşmış Müslümanlar bulunmaktaydı. Savaş sonrasında Almanya'da kalan bu topluluklara da Tolstoy Vakfı yardım yapmıştı. Bunlardan bazıları daha sonra CIA adına çalışmışlardı (Johnson, 2012: 82). United States Committee for Refugees tarafından 1968 yılında hazırlanan “World Refugee Report” da Tolstoy Vakfı'nın faaliyetlerine de yer verilmişti. Raporda vakfın Rusların yanı sıra Yugoslavya'daki mültecilere, Bulgarlara, Romanyalılara ve Hindistan'daki Tibetli öğrencilere yardımlarına geniş yer vermişti. Belçika ve Latin Amerika'daki temsilcilikleri sayesinde Avrupa ve Latin Amerika'daki mültecilere de yardım sağlamıştır (Wilson, 1968: 27).

Tolstoy Vakfı'nın ikinci faaliyeti şekli ise dünyanın birçok yerinden ABD'ye mültecilerin göç etmesini sağlamaktır. Bu kapsamda Reed Çiftliği günümüze kadar ABD'ye göç eden Rus mültecilerin geçici bir süre yerleştiği bir yer olmuştur. Onlarca mülteci bir süre burada kaldıktan sonra ülkenin farklı yerlerine yerleştirilmiştir. Tolstoy Vakfı, Soğuk Savaş boyunca çoğunluğu Rus olan 30.000'den fazla mülteciyi ABD'ye yerleştirmişti (Bagration, 2019). Janet Finch 15 Ocak 1978 tarihinde The New York Times gazetesinde kaleme aldığı makalede Tolstoy Vakfı tarafından ABD'ye getirilen mülteciler hakkında bilgi vermektedir. Finch makalesinde Tolstoy Vakfı'nın sadece Rus mültecilere yardım etmediğini bunun yanı sıra dünyanın birçok yerinden Budist, Yahudi, Ortodoks olmak üzere farklı dinlere mensup insanlara yardım ettiğine dikkat çekmiştir. Reed Çiftliği'nin yaklaşık 15.000 kitaplık bir kütüphaneye sahip olduğunu ve birkaç Amerikan kolejine hizmet veren Rusça dil kursunun da merkezi olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra vakıf, Münih'te kurulan kütüphaneye de destek vermiştir (Finch, 1978: 1).

Tolstoy Vakfı ve Türkiye

ABD'li vakıflar Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından itibaren ülkede çeşitli faaliyetler yürütmüştür. ABD'li vakıflar İkinci Dünya Savaş sonrasında ülkedeki faaliyetlerini artırmıştır. Bu vakıflardan Rockefeller Vakfı ve Ford Vakfı, sağlık, tarım, eğitim gibi birçok alanda yardım faaliyetleri yapmışlardır. Bunun yanı sıra verdiği burslar sayesinde Türkiye'den birçok ismin ABD'de eğitim almalarını sağlamışlardır (Erdem ve Roose, 2000; Erken, 2018; Küçük, 2020). ABD'nin Türkiye'de faaliyet gösteren vakıflarından birisi de Tolstoy Vakfı olmuştur. Tolstoy Vakfı yukarıda belirtilen vakıflardan farklı olarak Anadolu topraklarına göç etmiş olan Slav menşeli topluluklarla ilgilenmiştir. Tolstoy Vakfı'nın Türkiye'de yaşayan ve göç kararı alan Slav menşeli toplulukların ABD'ye göç etmeleri konusunda yoğun çaba göstermiştir. Tolstoy Vakfı faaliyetleri sürecinde birçok kez SSCB yetkilileri ile karşı karşıya gelmiştir. Bu nedenle Türkiye'de yürütülen faaliyetler sadece mülteci ya da göç meselesi değildi, aynı zamanda iki blok içinde bir güç göstergesiydi. SSCB'nin elçilik görevlileri ile Tolstoy Vakfı çalışanları arasında amansız bir mücadele verilmişti. Bu mücadele toplulukların Amerikalılar ve Rusyacılar olarak ikiye bölünmesine ve karşılıklı propagandalar ile kimi zaman gerginlikler yaşanmasına neden olmuştur.

Anadolu'nun zengin coğrafyası birçok topluluğa ev sahipliği yapmıştır. Siyasi ve ekonomik nedenlerden ötürü birçok topluluk bu zengin topraklara göç etmiştir. Bu nedenle Anadolu farklı dinlerin farklı dillerin yaşam merkezi olmuştur. Malakanlar ve Don Kazakları, Anadolu'ya farklı tarihlerde yerleşmiş topluluklardı. Her iki toplulukta Rusya'da yaşanan gelişmeler karşısında anavatanlarını terk etmek zorunda kalmış ya da Anadolu topraklarına sürgün edilmişlerdi. Araştırmalarda eski inananlar (old believers) başlığı

altında gösterilse de, her iki toplulukta farklı özelliklere sahiplerdir. İnanışları ve kültürleri ile diğer topluluklarla iletişimleri arasında derin farklılıklar bulunmaktadır.

Malakanlar, Slav kökenli muhalif köylü hareketidir. Hristiyanlığın Çarlık Rusya'da resmi kabul sonrasında merkezi uygulamalar ve ağır vergilere karşı gelmiş topluluklardandır. Kilisenin dayattığı inançları reddeden ve Malakanizm inancını benimseyen Malakanlar, Çarlık Rusya tarafından sınır bölgelerine sürgün edilmişlerdir. Güney Kafkasya'nın işgali ile bölgede Rus varlığını oluşturmak ve topluluğu olabildiğince merkezden uzak tutmak için bu bölgeye yerleştirilmişlerdir. 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında Berlin Antlaşması ile, savaş tazminatı olarak, Batum, Ardahan ve Kars, Çarlık Rusya'ya bırakılmıştı. Çarlık Rusya, Kars ve civarındaki etnik yapıyı yeniden şekillendirmek için Malakanlar ve diğer Slav kökenli toplulukları bu topraklara yerleştirmiştir. Ekim Devrimi sonrasında imzalanan Brest Litovsk Antlaşması (3 Mart 1918) ile Rusların Kars'tan çekilmesi sonrasında Malakanlar'ın bir kısmı göç ederken, bir kısmı Kars'ta yaşamaya devam etmiştir. Osmanlı Devleti, sonrasında da Türkiye Cumhuriyeti himayesine giren Malakanlar tarım ve hayvancılıkla geçinmişlerdir. Müslüman topluluk ile beraber yaşayan Malakanlar, kız verme ile akrabalık kurmuşlardır (Kıyanç ve Akça, 2017: 24; Kıyanç, 2014).

Don Kazakları ise Anadolu'ya farklı tarihlerde gelmişlerdir. Don bölgesinde yaşayan ve başıboş tavrı nedeniyle Rusçada bu anlama gelen Kazak ismini alan Slav kökenli topluluk, I. Petro'nun kültür politikası neticesinde 1707 yılında Konrad Bulavin önderliğinde isyan etmişlerdir. İsyanın bastırılmasıyla Don Kazakları'nın bir kısmı, Don Nehri kenarlarını terk etmiş ve Manyas Gölü kenarına yerleşmişlerdir.⁴ Don Kazakları'nın diğer bir göçü ise Romanya'dan gerçekleşmişti. Burada yaşayan Don Kazakları, 1889 yılında Beyşehir Gölü içindeki Mada Adası'na yerleşmişlerdir. Manyas ve Mada Adası'na yerleşen Don Kazakları tatlı su balıkçılığı ile geçimlerini sağlamışlardır (Somuncuoğlu, 2004: 92). Don Kazakları, Manyas Gölü kenarındaki Kocagöl Köyü, Akşehir'deki Kazaklar Köyü'nde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Don Kazakları, Malakanlar'ın aksine uzun yıllar diğer topluluklardan ayrı, izole, bir hayat sürdürmüşlerdir. Başlıca geçim kaynakları balıkçılık olduğundan sadece Manyas ve Beyşehir göllerinde değil Anadolu'da birçok gölde balıkçılık yapmışlardır.

Lev N. Tolstoy, Rusya'da kiliseye muhalif köylü hareketlerinden etkilenmişti. Bu topluluklarla irtibata geçen ve onlara destek veren Tolstoy, topluluklar tarafından ruhani liderlerden birisi kabul edilmektedir. Malakanlar kararlarında

4 Manyas'taki Don Kazakları'nın (kaynaklarda Manyas Kazakları, Akşehir Kazakları olarak farklı kullanımları bulunmaktadır) yerleştirilmesi ile ilgili Prof. Dr. Fındıkoğlu 1683 tarihini vermişse de Servet Somuncuoğlu Rus kaynaklara göre tarihi 1740-1750 olarak belirtmiştir. Ancak Somuncuoğlu, faydalandığı kaynakların hangisi veya hangileri olduğunu belirtmemiştir (Fındıkoğlu, 1962: 6; Somuncuoğlu, 2004: 75).

Lev N. Tolstoy'a danıştıkları bilinmektedir. Çarlık Rusya'nın Kars'tan çekilmesi sonrasında burada yaşayan Malakanlar, göç etmek için Lev N. Tolstoy'a danışmışlardır (Akçayöz, 2015: 38). Rusya'da yaşanan karışıklık nedeniyle bir kısım Malakan, Anadolu topraklarında kalmak yerine Tolstoy'un tavsiyesi üzerine ABD'ye gitmişlerdi (Türkdoğan, 2005: 42-43). Lev N. Tolstoy, Kazaklar'ın kanun tanımaz yapılarından etkilenmiştir. Tolstoy, tamamlanması on yıldan fazla süren "Kazaklar" romanında onların bu özelliklerini konu edinmiştir. ABD'ye giden topluluk üyelerini ABD basını Tolstoy romanlarındaki köylülere benzetmiş ve bu yüzden "Tolstoy'un Köylüleri (Tolstoy's Peasants)" olarak adlandırmıştı (Antley, 2016: 5). Aleksandra Tolstoy için bu topluluklar yabancı değildi. Aleksandra Tolstoy Birinci Dünya Savaşı'nda Çarlık Rusya Ordusu'nda hemşire olarak Anadolu'ya gelmiş, bir süre Van'da bulunmuştu. Böylece Anadolu coğrafyasını ve toplumsal yapısını öğrenmişti (Tolstoy, 1981).

Don Kazakları, Anadolu'ya göç ettikten sonra Çarlık Rusya ile bağlantılarını koparmamışlardı. Özellikle dini liderler karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlardı. Ekim Devrimi öncesinde Don Kazakları arasında anavatanlarına dönüş kararı alınsa da Rusya'da yeni yönetim ile bu süreç askıya alınmıştı (Fındıkoğlu, 1963: 57-58). Don Kazakları, Kurtuluş Savaşı'nda asker göndermiş ve lojistik destek sağlamışlardı. SSCB'nin Ankara Büyükelçisi Semiyon İvanoviç Aralov, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet İnönü ile Akşehir (Konya) civarında askeri birliklerin denetimine katılmıştı. Bu sırada Mustafa Kemal Paşa, Aralov'a bu civarda Cigidiya adında bir Rus köyü olduğunu belirtmiştir. Anadolu'daki Don Kazakları'ndan haberi olmayan Aralov köye gitmiş ve Don Kazakları ile görüşmüştür. Görüşmede Aralov, burada yaşayanların Bulavin İsyanı (1708) sonrasında İgnati Nekrasov'un başkanlığında Kuban'a 1827 tarihinde ise Türkiye'ye göç ettiğini öğrenmişti. Muhtar, Türkiye'nin başka yerlerinde de Don Kazakları'nın yaşadığını belirtmiştir. Aralov, Manyas'ta yaşayan Don Kazakları ile irtibat kurup kurmadığına değinmemiştir (Aralov, 1985: 96-97).

Her iki topluluğun yıllardır huzur içinde yaşadığı Anadolu topraklarından evlenememelerinden dolayı göç kararı almışlardır. Bu göç kararı yukarıda belirtildiği üzere birkaç kez alınmış, ancak çeşitli nedenlerden ötürü ertelenmiştir. Göç kararı aynı zamanda ülkede araştırmacılarında bu topluluklar hakkında araştırma sürecine denk gelmiştir. Bu nedenle birçok araştırmacı süreci yakından takip etmiştir. Araştırmacılara göre, kimliklerini kaybetme endişesiyle dışarıdan evlenememeleri sonrasında bölgede yaşayan toplulukların tamamının akraba olmaları neticesinde göç kararı almışlardır. Sorunun aşılması için dini liderlerin beş göbeğe kadar evliliğe izin vermesi de çözüm olmamıştır. Gençlerin eş bulamamaları onları göç kararına sürüklemiştir. Beğlan B. Toğrol'a göre (1987), 1958 yılına gelindiğinde sorunun çözülemez bir hal almasının yanı sıra SSCB'nin dünyanın birçok yerinde bulunan Rusya topraklarından sürgün edilmiş topluluklara SSCB'nin dönüş çağrısı göç kararının alınmasında önemli etken olmuştu.

Don Kazakları arasında araştırma yapan bir başka isim Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, göç kararında Stalin'in ölümü sonrasında SSCB'deki değişikliğe dikkat çekmektedir. Stalin'in ölümü sonrasında yaşanan değişikliklerden birisi de SSCB dışındaki Ruslarla temasa geçilmesiydi. Türkiye'de olduğu gibi dünyanın birçok yerinde yaşayan Rus mülteciler ile temasa geçen SSCB yönetimi, bu toplulukları anavatanlarına davet etmiştir. Bu davet Türkiye'deki topluluk arasında da büyük yankı uyandırmıştı (Fındıkoğlu, 1962: 4). SSCB radyo yayınlarında bu toplulukların anavatanlarına dönmeleri için programlar yapmıştı. SSCB'den gelen misafirler topluluklar arasında yoğun propaganda faaliyeti yürütmüştü (Akçayöz, 2015: 154).

Gelişmelerin yaşandığı süreçte araştırma yapan isimlerden Orhan Türkdoğan, Tolstoy Vakfı'nın özellikle Don Kazakları arasında yürüttüğü faaliyetleri göçün nedenleri arasında göstermektedir (Türkdoğan, 2005: 273). Tolstoy Vakfı, Türkiye'de yaşayan topluluklar ile uzun süre önce irtibata geçmiş ve dünyadaki diğer topluluklarla irtibat kurmalarını sağlamıştır. Prof. Dr. Z. F. Fındıkoğlu, Manyas ve Akşehir'deki Don Kazakları'nın Rusyacılar ve Amerikacılar olmak üzere ikiye ayrıldığını belirtmiştir. SSCB ile ABD arasında topluluklar üzerinden mücadele başlamıştı. SSCB faaliyetleri, büyükelçilik ve papaz İlya Baran tarafından son derece gizli yürütülmüştü. Bu kapsamda Rus gazeteleri okunup, Rus radyoları dinleniyordu. ABD yanlıları ise SSCB'nin aksine son derece açık ve kapsamlı bir propaganda yürütmüşlerdi. Amerikacılar ve Rusyacılar toplulukları kendi yanına çekmeye çalışmışlardı. Rusyacılar, anavatan üzerinden yürüttükleri propandada SSCB'nin Stalin Rusya'sı olmadığını, anavatanlarında evlatlarını kolaylıkla evlendirebileceklerini savunmuşlardı. Amerikacılar ise ABD'ye yıllar önce giden Don Kazakları olduğunu ve oraya giderlerse evlatlarına kolaylıkla eş bulacaklarını, Türkiye'de yaşadıkları dini özgürlüğün SSCB'de ellerinden alınacağını, kazanç serbestliğinin ortadan kalkacağını, kadınlarının renkli elbiselerine ve erkeklerin sakallarına karışılacağını belirtmişlerdi. Karşı çıkanların ise Sibiryaya gönderileceğini sık sık kullanmışlardı. SSCB görevlileri el altından tartışmaları destekleyecek argümanlar gönderirken; ABD adına Tolstoy Vakfı tarafından açıktan faaliyet yürütülmüştü. Tolstoy Vakfı'na bu süreçte merkezi Cenevre'de bulunan Integration Committee of European Migration, New York merkezli World Council of Churches destek vermiştir. Türkiye'deki faaliyetler Tolstoy Vakfı'nın ikinci başkanı Tatiana Schaufuss tarafından bizzat yönetilmiştir. Schaufuss, SSCB propagandacılarının aksine topluluklar arasında kolayca dolaşıp onları ABD'ye gitmeleri için ikna etmeye çalışmıştır (Fındıkoğlu, 1963: 65-66).

Göç kararı sonrasında bu toplulukların yaşadığı yerler SSCB ve ABD arasında bir mücadeleye sahne olmuştu. Tolstoy Vakfı yetkilileri Malakanlar ve Don Kazakları ile görüşerek onların SSCB'ye gitmemeleri konusunda ikna etmeye çalışmışlardı. Tatiana Schaufuss, Malakanlar ve Don Kazakları ile temasa geçerek ABD'ye gitmeleri konusunda çalışmaları yürütmüştür (Milliyet,

1962: 3). Tatiana Schaufuss'un Don Kazakları arasındaki faaliyetleri bölge basınında geniş yer tutmuştu. Beraberindeki tercümanlarla Don Kazakları'nın ileri gelenleriyle konuşan Schaufuss topluluklara şu teklifleri sunmuştu:

- i. ABD'de istedikleri yere yerleştirileceklerdi.
- ii. İstedikleri takdirde ABD'nin yanı sıra Kanada, Meksika, İtalya, İspanya veya Fransa'ya yerleştirileceklerdi. Bunun için teşkilat tarafından herhangi bir ücret talep edilmeyecekti.
- iii. Gittikleri yerlerde kalabilecekleri evler temin edilecekti.
- iv. Çalışabilecekleri işyerleri bulunacak, tarım yapmak isteyenlere arazi verilecekti.

Manyas'taki Don Kazakları'nın (Kocagöl Köyü) Tatiana Schaufuss'a ilgisi pekiyi değildi. SSCB'yi anavatanları olarak gören birçok Kazak, ABD ve sunulan ülkelere gitmeyi macera olarak görüyorlardı. Bunun yanı sıra evlenme sıkıntılarının SSCB'de çözüleceğine inanıyorlardı. Tatiana Schaufuss bu sorunun çözümü için Ortodoksların ağırlıklı yaşadığı yerler önermişti. Schaufuss bireysel görüşmelerini zor da olsa tamamladıktan sonra Don Kazakları'nın önde gelenlerinin de olduğu toplu bir görüşme yapmıştı. Burada bir kez daha teklifini sunan Schaufuss, SSCB'ye gitme kararından vazgeçirmeye çalışmıştı. Göç kararında olduğu gibi nereye gideceklerinde de etkin rol oynayan İlya Baran, Tatiana Schaufuss'un teklifini dinledikten sonra kalabalığa kendisinin SSCB'ye gideceğini, ABD'ye gitmek isteyen varsa gidebileceğini söylemişti. İlya Baran'ın sözleri topluluk üzerinde son derece etkili olmuştu. Bunun üzerine kalabalığın büyük kısmı İlya Baran'ı takip ederek toplantı alanından ayrılmıştı. Kocagöl'de sadece dört aile Tatiana Schaufuss'un getirdiği formları doldurarak ABD'ye gitmişlerdir (Eröz, 1962: 129-130).

Tatiana Schaufuss'un çabaları Manyas'taki Don Kazakları ve Malakanlar'ın aksine Akşehir'deki Don Kazakları arasında son derece etkili olmuştu. Akşehir'deki Don Kazakları'nın beşte biri SSCB'ye, geri kalanlar ABD'ye gitmişlerdir. Akşehir'deki Don Kazakları'nın ABD'ye gitmesinde Fındıkoğlu, cemaatin lideri Dimyan Alagöz'ün SSCB'nin tüm propagandalarına karşı çıkarak ABD'ye gitmeye karar vermesinin etkili olduğunu belirtmektedir. Fındıkoğlu, Dimyan Alagöz'le yaptığı görüşmeyi şöyle aktarmıştır:

"Dimyan Alagöz, Rusya'dan kaçmalarının üç nedeni olduğunu belirtmişti: Sakalımız, evlenme ve doğum işlemleri, doğum ve ölüm kayıtlarının kili- semiz tarafından yapılmasıdır. Bu üç unsura Çarlık Rusya'da olduğu gibi SSCB'de de karışılacağını belirterek ABD'ye oradan Kanada'ya göç etme kararı aldığını ifade etmiştir. Alagöz, 9 hanenin (49 nüfus) SSCB'ye göç etme kararına neden olarak (SSCB taraftarı) papaz İlya Baran'ın yoğun faaliyetleri olarak göstermişti. Kalan 30 hane de Kanada'ya yerleşmiş akrabalarının yanına gideceklerdi" (Fındıkoğlu, 1963: 69).

Tolstoy Vakfı başkan yardımcısı Tatiana Schaufuss'un toplulukları ikna çabaları devam ederken, Aleksandra Tolstoy ise ABD'de diplomatik temaslarda bulunmuş ve gerekli yasal işlemleri tamamlamıştı. Tolstoy Vakfı'nın bu

çabasına ABD’de birçok vakfın yanı sıra ABD Dışişleri Bakanlığı da Türkiye’den göç etmesi planlanan toplulukların Amerikan kültürüne adaptasyonunun kolay olacağı öngörüsü ile destek vermiştir (Antley, 2016: 46-47).

Tolstoy Vakfı’nın ve SSCB’nin topluluklar arasındaki açıktan ve gizli yürütülen faaliyetleri karşısında Türkiye her ne kadar tarafsız görünse de ABD’den yana tavır takınmıştı. Öncelikle toplulukları göç kararlarından vazgeçirmeye çalışmışlardı. Hatta bir ara Malakanlar’a, Ankara’daki, Atatürk Orman Çiftliği bile önerilmişti. Malakanlar’ın göç kararı kesindi. Tüm çabalara rağmen göç edeceklerini belirtmişlerdi. Bunun üzerine SSCB’ye gitmemeleri yönünde telkinde bulunulmuştu. Kars Valisi ve ilin önde gelenleri Tolstoy Vakfı’nın yürüttüğü faaliyetlere paralel olarak topluluğun ABD’ye veya herhangi bir Batı Bloku ülkesine gitmeleri için yoğun çaba göstermişti. Hatta İçişleri Bakanı Namık Gedik, Malakanlar’ı ziyaret ederek SSCB’ye gitmemeleri yönünde ikna etmeye çalışmış; ancak başarılı olamamıştı (Akçayöz, 2015: 159 ve 162-163). Malakanlar’ın SSCB’ye gitmeleri sonrasında Türkiye’nin tepkisi sert olmuştu. İçişleri Bakanlığı’nın talebi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile 2.338 Malakan “Türk Vatandaşlığından çıkma izni almaksızın toplu halde SSCB’ye gitmeleri” nedeniyle Türk vatandaşlığından çıkarılmışlardı (DABCA, 1964).

Toplulukların gitmeleri ardından nitelikli bir istatistik tutulmadığından hangi ülkeye kaç kişinin gittiğini bilmiyoruz. Bu nedenle verilen rakamlar farklılık göstermektedir. Akşehir, İstanbul ve Manyas’ta bulunan 225 Malakan ve Kazak ABD’ye gitmişti (Milliyet, 1963: 1). ABD’ye gidenler çoğunlukla Akşehir’deki Don Kazakları’ydı. Eren Tella’e (2000) göre, 23 Ekim 1961- 15 Ocak 1962 tarihleri arasında Kars’ta yaşayan Malakanlar’dan 407 aile, toplam 2.235 kişi SSCB’ye gitmiştir (205). The New York Times 22 Nisan 1963 tarihinde Türkiye’den ABD’ye gidenlerin sayısını 250 olarak vermiştir (The New York Times, 1963a: 1; The New York Times, 1963b: 35). ABD’ye gidenlerin sayısı SSCB’ye gidenlerden çok daha az olsa da SSCB’nin uzun yıllar süren propagandası ve Rusya’ya duyulan aidiyet duygusu göz önüne alındığında Tolstoy Vakfı’nın bir başarısı olarak görülmelidir. Yoğun çaba sonrasında ABD’ye gitmeye karar verenler, Ankara Esenboğa Havalimanı’ndan iki tane Türk Hava Yolları ve bir tane Pan American Hava Yollarına ait uçakla New York’a gitmişlerdi (Somuncuoğlu, 2004: 152). Türkiye’den ABD’ye gidenlerin yanı sıra Kolombiya’dan da ABD’ye eski inananlar gitmiştir (Hausner, 1963: 35). Anadolu’dan ABD’ye giden isimlerden olan Tiryako Balbay araştırmacı Servet Somuncuoğlu’na gönderdiği mektupta ABD’ye gitmelerini şöyle anlatmıştır (Somuncuoğlu, 2004: 240):

“Ankara Esenboğa Havaalanı’nda birleştik. Ve iki uçak çocuksuz kimseler Türk Havayolları, küçük çocukları olanlar Pan Amerikan Havayolları uçağı ile gittik ve New York Havaalanı’nda tekrar karşılaştık. Karşılamaya John Kennedy’nin kardeşi Robert Kennedy ve birkaç milletvekilleri de gelmişler. Bir ay çiftlikte (Reed Çiftliği’nde) kaldık. Sonradan yakın

şehirlere 2. Dünya Harbi'nin Rus mültecileri gelmeye başladılar. 16 yıl New York civarında ikamet ettik sonra Oregon vilayetine göçtük."

ABD'ye gidenler ilk olarak Tolstoy Vakfı'nın New York'ta bulunan Reed Çiftliği'ne yerleşmişlerdi. ABD'ye uyum açısında sorun yaşanmaması için Reed Çiftliği'nde bilgiler verilmiş ve yeni ülkeye uyum sağlamaları sağlanmıştı (Wright, 1963: 27). Bir süre burada kaldıktan sonra New Jersey'deki Lakewood civarına yerleştirilmişlerdi (Bigart, 1966: 49). Ancak daha sonra Oregon'a götürülmüşlerdir. Türkiye'den gidenler kendileri gibi Brezilya'dan gelen eski inananlar ile burada bir araya gelmişlerdi (Antley, 2016: 48).

Sonuç

ABD, Soğuk Savaş boyunca SSCB'ye karşı sadece devlet kurumları ile değil devletin desteklediği kuruluşlarla da mücadele etmiştir. Bu kuruluşlar sayesinde geniş bir alanda faaliyet göstermişti. Tolstoy Vakfı da bu kuruluşlardan birisidir. Ünlü yazar Lev N. Tolstoy'un kızı tarafından kurulan vakfın en büyük destekçisi ABD Hükümeti olmuştur. Finansal yardımların yanı sıra vakfın faaliyetlerine bürokratik destek vermiştir. Böylece Tolstoy Vakfı kuruluşundan kısa bir süre sonra Avrupa, Ortadoğu, Anadolu, Balkanlar, Güney Amerika ve Uzak Doğu'da faaliyet göstermişti. ABD'de birçok temsilciliğinin yanı sıra Kanada, Belçika, Arjantin gibi ülkelerdeki temsilcilikleri sayesinde faaliyet ağını güçlendirmişti.

Tolstoy Vakfı, Rus mültecilerin yanı sıra birçok topluluğa yardım götürmüş, bir kısmının ABD'ye gitmesini sağlamıştır. Tolstoy Vakfı 30.000'den fazla mültecinin ABD'ye gitmesini sağlamıştır. Mülteci trafiğini FBI sıkı bir şekilde kontrol etmiştir. FBI, sadece mültecileri değil vakfı da yakın takibe almıştır. Başta vakfın kurucusu Aleksandra Tolstoy olmak üzere çalışanları hakkında inceleme yapmıştır. Soğuk Savaş'ın güvenlik merkezli ortamında ülkeye Sovyet ajanlarının vakıf aracılığıyla sızmasını engellemek için yoğun çaba göstermişti. Bu çabasında da başarılı olmuştur. Böylece Tolstoy Vakfı aracılığıyla ülkeye sızmaya çalışan ajanlar deşifre edildiği gibi vakfın faaliyetlerinde görev alan bazı isimlerin de casusluk yaptığı tespit edilmiştir. FBI'nın bu tutumu kimi zaman vakfın yöneticileri tarafından rahatsız edici bulunsa da, yapılan görüşmeler sonrasında da FBI bu tutumunu sürdürmüştür.

Soğuk Savaş yıllarında faaliyet alanını kısa sürede genişleten Tolstoy Vakfı, ABD-SSCB arasında krize neden olmuştur. SSCB ABD topraklarındaki Rus vatandaşlarının Tolstoy Vakfı tarafından SSCB'ye dönmelerini engellediği iddiasıyla vakfın faaliyetlerini durdurmasını istemişti. ABD, SSCB'nin ısrarcı tutumuna karşın Tolstoy Vakfı'na açık bir şekilde destek vermişti. Bu durum iki ülke arasında diplomatik krize ve Soğuk Savaş'ın gergin ortamında iki ülke ilişkilerinin daha da bozulmasına neden olmuştur.

Tolstoy Vakfı'nın faaliyet alanlarından birisi de Türkiye olmuştur. Türkiye topraklarına çeşitli tarihlerde yerleşen Don Kazakları ile 93 Harbi sonrasında yerleşen Malakanlar dini sınırlamalar nedeniyle evlenememeleri sonrasında göç kararı almışlardı. Göç kararının 1960 öncesinde alınmasına karşın SSCB ile Türkiye'nin diplomatik ilişkilerinin kötü olması nedeniyle karar ertelenmiştir. İki ülke ilişkilerinin normalleşmeye başlaması ile toplulukların göç kararını yeniden gündeme getirmesi ile Tolstoy Vakfı görevlileri Türkiye'ye gelmişti. Tolstoy Vakfı, bu toplulukları ABD'ye gitmeleri için açıktan propaganda yürütmüştür. Tolstoy Vakfı'nın Türkiye'de yürüttüğü faaliyet diğer faaliyetlerden son derece farklıydı. Çünkü Tolstoy Vakfı bu süreçte sık sık SSCB ile karşı karşıya gelmiştir. Türkiye bu süreçte her ne kadar tarafsız görünmeye çalışsa da Soğuk Savaş yıllarındaki Batı Bloku yanlısı politikasına paralel olarak Tolstoy Vakfı'na destek vermiştir. Tolstoy Vakfı başka vakıflardan da bu süreçte destek almıştır. Toplulukların anavatanlarına bağlılıkları, SSCB'nin yoğun propagandasına karşın Tolstoy Vakfı topluluklardan bir kısmını ABD'ye gitmeye ikna etmiştir.

Kaynakça

- Akça, B. & Kıyaç, S. (2017). Malakanların Anadolu'daki İzleri, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 18(39), 22-43.
- Akçayöz, V. (2015). *Annem Sara ve Malakanlar*, Kars: Serhat Kalkınma Ajansı.
- Anderson, P. B. (1958). The Tolstoy Foundation, *The Russian Review*, 17, 60-66.
- Antley, J. (2016). *Measuring Tolstoy's Peasants: Old Believer Settlement in Oregon through the 1960's and 1970's*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Lawrence: University of Kansas.
- Aralov, S. İ. (1985). *Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Anıları*, Çev. Hasan Ali Ediz, Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Bigart, H. (1966). Member of Russian Religious Group Who Came to the U.S. After a Stay in Turkey Thrive in New Jersey. *The New York Times*, 27 April.
- Central Intelligence Agency, CIA. (1948a). *Soviet Propaganda in Argentina*, CIA-RDP8200457R001900460005-0, 5 Ekim.
- Central Intelligence Agency, CIA. (1948b). *U.S. Rejects Soviet Charges Concerning Refusal of Two Russian Teachers to Return to Soviet Union*, CIA-RDP57-00384R000100100022-8, 29 Ağustos.
- Central Intelligence Agency, CIA (1952). *Inventory of Resources Presently Available For Psychological Operations Planning*, CIA-RDP80-01065A000100010009-7, 5 Ocak.
- Central Intelligence Agency, CIA. (1959a). *Letter To Miss Alexandra Tolstoy From Allen W. Dulles*, CIA-RDP80R01731R000300090029-3, 31 Temmuz.
- Central Intelligence Agency, CIA. (1959b). *Letter To Miss Alexandra Tolstoy From Allen W. Dulles*, CIA-RDP80R01731R000300090062-6, 18 Şubat.

- Chester, E. T. (1996). *Covert Network, Progressives, The International Rescue Committee, and the CIA*, New York: M.E. Sharpe Publ.,
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, DABCA. (1964). Kararlar Daire Başkanlığı, 179.46.1, 06 Ağustos.
- Erdem, M ve Rose W. K. (2000). American Philanthropy in Republican Turkey; The Rockefeller and Ford Foundations, *The Turkish Yearbook of International Relations*, 31, 131-157.
- Erken, A. (2018). *Amerika and the Making of Modern Turkey: Science, and Political Alliances*, London and New York: I.B. Tauris.
- Eröz, M. (1962). Türkiye'de İslav Muhacirleri ve Kazaklar Etrafında Bazı Kaynaklar, *Sosyoloji Konferansları*, 3, 121-136.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410267.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410264.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410260.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410262.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410268.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410265.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1028010149.
- Federal Bureau of Investigation, FBI, FBI HSCA Subject Files, NARA Record Number: 124-1022410297.
- Feinberg, A. (1948a). Russian Factions Here War Over 'Kidnapping' of Woman; Soviet Teacher Tells Bizarre Story of Man's Drugging Her, but White Group Says Reds Took Here From Tolstoy Home, *The New York Times*, 8 Ağustos.
- Feinberg, A. (1948b). Samarin to Emerge From Hiding Today; Congress Subpoenas Await Russian Teacher and Wife as Police Hunt for Them Samarin Awaiting Federal Subpoena, *The New York Times*, 10 Ağustos.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1962). Türkiye'de İslav Muhacirleri, *Sosyoloji Konferansları*, 3, 1-30.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1963). Türkiye'den Rusya ve Amerika'ya Göç Eden İslav Muhacirleri, *Sosyoloji Konferansları*, 4, 56-92.
- Finch, J. (1978). A Refugee at Tolstoy Farm, *The New York Times*, 15 Ocak.
- Foreign Relations of the United States, FRUS. (1948f). The Secretary of State to the Ambassador of the Soviet Union (Panyushkin), 1948, Eastern Europe, The Soviet Union Volume IV, Document 684, 311.6115/8-2448, 9 Eylül.
- Foreign Relations of the United States, FRUS. (1948a). The Embassy of the Soviet Union to the Department of State, Volume IV, Document 671, 311.6115/8-948, No: 143, 9 Ağustos.

- Foreign Relations of the United States, FRUS. (1948b). The Director of the Federal Bureau of Investigation (Hoover) to the Chief of the Division of Foreign Activity Correlation (Neal), 1948, Eastern Europe; The Soviet Union, Volume IV, Document 669, 702.6111/8-948, 9 Ağustos.
- Foreign Relations of the United States, FRUS. (1948c). The Embassy of the Soviet Union to the Department of State, 1948, Eastern Europe; The Soviet Union, Volume IV, Document 671, 311.6115/8-948, No.143, 9 Ağustos.
- Foreign Relations of the United States, FRUS. (1948d). The Department of State to the Embassy of the Soviet Union, 1948, Eastern Europe; The Soviet Union, Volume IV, Document 681, 702-611/8-1948, 19 Ağustos.
- Foreign Relations of the United States, FRUS. (1948e). The Ambassador of the Soviet Union (Panyushhin) to the Secretary of State, 1948, Eastern Europe; The Soviet Union, Volume IV, Document 682, 311.6115/8-2448, No.156, 24 Ağustos.
- Hausner, E. (1963). Columbia to Study Ways of Stemming Flight to Suburbs; Newly Arrived Sect Brings a Colorful Touch of the Old World to U.S. *The New York Times*, 6 June.
- Johnson, I. (2012). *Münih'te Bir Cami Naziler, CIA ve Müslüman Kardeşlerin Batıdaki Doğuşu*, Çev. Serhat Ataman, İstanbul: Mikado Yayınları.
- Kıyanç S. (2014). *Malakanlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Kneeland, D. E. (1975a). Drive the Resettle Most of Refugees Slows to Trickle, *The New York Times*, 25 May.
- Kneeland, D. E. (1975b). Refugee Job Plan Snarled on Coast, *The New York Times*, 15 Ekim.
- Küçük, A. (2019). Hayırseverliğin Ötesi: Türkiye'de Nüfus ve Tarım Politikalarında Rockefeller Etkisi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 75(4), 1491-1516.
- Woodspecial, L. (1948). Envoy Files Note; Protests 'Kidnapping' Assails Tolstoy Group as Violation of Pact He Gives Story to Press Conference with Reports is Almost Unprecedented Lovett to Await Facts Soviet Envoy Makes a Demand Russia Demands U.S. Give Up Man, *The New York Times*, 10 Ağustos.
- Milliyet Gazetesi (1962). Komünizm Propagandası Yapan 3 Malakan Yakalandı, 17 Şubat.
- Milliyet Gazetesi (1963). 225 Malakan ve Kazak Amerika'ya Gitti, 05 Haziran.
- Petersen A. (1963). Welcome is Given to Old Believers, *The New York Times*, 6 June.
- Rusk, H. A. (1956). Doctors Flee Hungary; A Report on the Refugee Physicians and Difficulties They Face to Practice Acute Shortage Reported New Problems Posed, *The New York Times*, 26 Aralık.
- Schaufuss, T. (1939). The White Russian Refugees, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 203, 45-54.
- Schumacher, E. (1979). Alexandra Tolstoy is Deat at 95; Author's Daughter Aided Refugees, *The New York Times*, 27 Eylül.
- Shenker I. (1974). Alexandra Tolstoy, at 90, Is Honored for Lifetime of Helping Others, *The New York Times*, 2 Temmuz.

- Somuncuoğlu, S. (2004). *Don Kazakları*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tellal, E. (2000). *Uluslararası ve Bölgesel Gelişmeler Çerçevesinde SSCB-Türkiye İlişkileri 1953-1964*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Teymuraz K. B. (2019). *Biographies of Alexandra Tolstoy*: <http://www.tolstoyfoundation.org/tolstoy.html> [11.07.2019].
- The New York Times (1941). Russians Open Farm as Home and Camp; Colorful Religious Fete Held at Center in Rockland, 7 Temmuz.
- The New York Times (1948). Russian Her Asks Protection of U.S.; Denounces Soviet; Second Teacher That Consul Seeks to 'Recue' Want to Avoid Being Shipped Home Congress Unit Would Act Wishes to Interrogate Women Taken to Consulate Saturday From Tolstoy Farm Russian Here Askes U.S. Protection, 9 Ağustos.
- The New York Times. (1955). 1.118 Refugees in Today; 199 to Resettle in This State, Bringing Total to 12.800, 26 Eylül.
- The New York Times (1956a). Agencies Helping Refugees Listed; Clearing House Here Urges Gift to Hungarian Exiles Be Made on Local Level Where to Send Clothing, 16 Aralık.
- The New York Times (1956b). Flights to U.S. Being Arranged For 5.000 Hungarian Refugees; First Plane May Arrive at Camp Kilmer This Week Resettlement Agency Foresees No Transit Problems Sixty-two Reach London, 18 Kasım.
- The New York Times. (1963). Last 250 Russians in Old Sect in Turkey Will Resettle, in U.S.; Flight to Rockland Approved for Group Under Pressure to Return to Soviet Old Russian Sect to Settle in U.S., 22 April.
- Toğrol B. B. (1987). The Kuban Cossacks of Manyas Turkey and "The Cossaks" of Leo Tolstoy, *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 15, 125-146.
- Tolstoy, A. (1981). *Out of the Past*, New York: Columbia University Press.
- Türkdoğan, O. (2005). *Malakanların Toplumsal Yapısı*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Wilson, R. N. (1968). *World Refugee Report*, United States Committee for Refugees.
- Wright, G. C. (1963). Old Believers Adjust to Life and Learning in U.S. Members of Sect Retain Traditions After Immigration from Turkey. *The New York Times*, 12 July.